

Меркулов М.М. д.е.н., доцент

Лантсва В. В.

Одеський національний університет імені ІІ Мечникова

РОЗВИТОК МЕХАНІЗМУ ПРОЦЕСУ ІННОВАЦІЙ

Потреба проведення промисловості на інноваційний тип відтворення є визначальною в спроможності виходу країни з надважкої кризи й переходу до стійкого економічного зростання. Науково-технологічний потенціал важливий як чинник інноваційного процесу, що є органічним компонентом процесів суспільного й індивідуального відтворення. Проте цього потенціалу не можна зберегти, ефективно використовувати й відтворювати, якщо не буде сформовано господарського механізму управління інноваційним процесом, що його визначає господарський механізм усього промислового комплексу.

Це цілісна система національної економіки (промисловості), створена за допомогою економічних та організаційних форм, методів, важелів. Її завдання - реалізувати стійке економічне зростання на основі відтворення науково-технологічного, природного, економічного й соціального потенціалів, концентрації інтелектуального потенціалу на стрижневих напрямках розвитку. Специфіку господарського механізму відтворення інновацій визначають особливості всього відтворення науково-технологічного потенціалу й інноваційного процесу. Першоосновою інноваційного процесу є наука. Наука як суб'єкт управління важко керована, тому що відображає високий ступінь непевності процесу пізнання та його результатів. Ефект результатів дослідження найчастіше виявляється лише через певний час. В інноваційному процесі, як ніде, виявляє свою дію закон розмаїтості, вимагаючи гнучких форм організації й управління. Водночас він складається з послідовних фаз: фундаментальна наука, прикладні дослідження, дослідно-конструкторські розроблення, первинне освоєння, поширення, використання й старіння новинки, виникнення потреби в нових ідеях, відкриттях, новаціях вищого рангу. Це вимагає інтегрованого регулювання основних моментів інноваційного процесу з орієнтацією на кінцеві результати, тобто створення механізму мотивації платоспроможного попиту на науково-технологічну продукцію високої якості й формування пропозиції на цю продукцію із суспільно необхідними витратами на її виробництво.

Фундаментальні дослідження як першооснова інновацій мають своїм результатом специфічний продукт: розкриття закономірностей економічних, природних, соціальних процесів, нагромадження нових знань, створення нових теорій, методологій, методик, стрижневих технологій, техніки нових поколінь тощо. З огляду на технологічний характер і безперервність технологічних процесів, непередбачуваність їхніх результатів, науково-технологічна продукція фундаментальних наук на конкретному відрізку часу не завжди знаходить безпосереднього споживача й тому у своїй основі перебуває поза ринковими відносинами. Її, як правило, фінансують з коштів державного бюджету. Держава може ініціювати відрахування на розвиток фундаментальної науки з боку різноманітних комерційних структур, спільних підприємств, позабюджетних фондів, звільняючи їхній прибуток від податків, надаючи їм певні пільги під час кредитування тощо.

Економічний механізм інноваційного процесу мусить мати матеріальне стимулювання для забезпечення зв'язку фундаментальних наук із прикладними дослідженнями.

Формування нового господарського механізму управління прикладними дослідженнями й інноваційним процесом має стати головною метою економічної реформи. На нашу думку, держава має надавати необхідну допомогу й підтримку конкурентоспроможним організаціям цієї сфери інноваційного процесу на сучасному етапі за таких умов: надавати обґрунтовані концепції та програми переходу до ринкових відносин на конкурсній основі; здійснювати інвентаризацію наукового потенціалу організації (наявність готових проектів, наукових концепцій тощо).

Організації, що здійснюють прикладні дослідження, проектні, пошукові й конструкторські роботи, отримують значну частину фінансових ресурсів безпосередньо за свою продукцію як за товар. Вони можуть отримувати відповідну суму за певну продукцію відразу або на договірних засадах одержувати частину прибутку від впровадження й використання нових технологій і продукції інших інноваційних розроблень.

У зв'язку з тим що катастрофічно падає платоспроможний попит на результати прикладних досліджень, постає завдання піднести його. Які ж механізми можуть цьому сприяти?

По-перше, підвищення якості пропозиції (технології, нова продукція, проекти, конструкторські розроблення, наукова інформація тощо) й зниження собівартості наукової продукції.

По-друге, забезпечення з боку державної економічної політики й процесу законотворення платоспроможного попиту відтвореними структурами (підприємствами, корпораціями, ринковою інфраструктурою тощо).

По-третє, поліпшення якості реклами технологічної, технічної, інноваційної й іншої інформації, що дозволяє, з одного боку, товаровиробникові не розкривати змісту «ноу-хау», наукової й комерційної таємниці, а з іншого - допомагає споживачеві прийняти правильне рішення: купувати або не купувати запропоновані новації; орієнтуватися в прийнятності виставленої ціни.

Для адаптації в ринкових умовах організаціям прикладної науки слід перейти до гнучких організаційних структур, відмовитися від формалізованих нерухомих організаційних одиниць - секторів, відділів. Нова організаційна структура може виглядати так: керівник організації, служби матеріально-технічного забезпечення й маркетингового обслуговування, проблемні науково-дослідні центри та лабораторії, комерційний відділ, рада науковців. Структури НДПКР мають з необхідністю набувати рис інноваційного підприємництва.

Потребує якісного відновлення й мотиваційний механізм праці в галузевих інститутах прикладної науки. Значну частину зарплатні можна поставити в залежність від участі у створенні й реалізації наукової продукції як товару, від величини отриманого прибутку за реалізовану продукцію й тієї його частки, яку скеровують у фонд споживання.

Таким чином, держава має фінансувати на певних умовах фундаментальну науку, науково-дослідні центри, проектно-пошукові організації. Виробничі формування можуть діставати замовлення на виробництво нової техніки, випробування та відпрацювання нової стрижневої технології із забезпеченням гарантованої оплати за договірними цінами, орієнтованими на ціни, що формуються тепер на ринку.